

Dzięki czemu można urzeczywistnić swoje marzenia?

**Isaac Bashevis Singer *Opowieść o trzech życzeniach*
Scenariusz¹**

Cele operacyjne

Uczeń:

- rozpoznaje, definiuje i omawia na podstawie przygody bohaterów opowiadania takie wartości moralne, jak: uczciwość, rzetelność, wytrwałość w dążeniu do realizacji swoich celów i marzeń;
- odnosi te sformułowania do swoich rzeczywistych pragnień;
- rozpoznaje kontekst kulturowy opowiadań I. II Singera jako dzieła literatury żydowskiej, którego akcja rozgrywa się w polskim przedwojennym *sztetl*, w kręgu mieszkających tam wówczas Żydów;
- wyjaśnia pojawiające się w opowiadaniu pojęcia związane z obyczajami, tradycjami i religią Żydów;
- umieszcza akcję opowiadania w kontekście historii Polski.

Środki dydaktyczne

- karteczki;
- kartonowe pudełko;
- kartki z podanymi definicjami i ich wyjaśnieniami.

Przebieg zajęć

A. Część pierwsza

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat oraz najważniejsze cele lekcji.
2. Uczniowie zapisują na kartkach swoje największe marzenie (należy zachęcić dzieci, by pomyślały o swojej przyszłości i nie skupiały się wyłącznie na pragnieniach materialnych). Nauczyciel zbiera podpisane i złożone kartki do pudełka. Odkłada je, nie czytając podanych odpowiedzi.
3. Uczniowie czytają głośno pierwszą część tekstu opowiadania Singera, do zdania „To wy usiłowaliście oszukać niebo...”.
4. Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy, które odpowiadają na pytanie: „Dlaczego bohaterowie opowieści (Szlomo - grupa pierwsza, Mosze — grupa druga i Estera - grupa trzecia) próbowali oszukać niebo?”.
5. Wybrani wcześniej przedstawiciele grup formułują wnioski z dyskusji i przedstawiają odpowiedź swojej grupy. Następnie uczniowie, z pomocą nauczyciela, sporządzają w zeszytach krótką notatkę na temat każdego z bohaterów opowiadania.
6. Uczniowie czytają dalszą część opowiadania i wybierają cytat, który mógłby stanowić motto lekcji. Wyboru tego można dokonać poprzez głosowanie - uczniowie zgłaszają swoje propozycje cytatów, następnie cała klasa wybiera najlepszy.

Lekcja przeznaczona jest dla uczniów szóstej klasy szkoły podstawowej lub pierwszej klasy gimnazjum.

Czas omówienia tematu - dwie jednostki lekcyjne.

7. Nauczyciel rozdaje zebrane wcześniej kartki z zapisanymi życzeniami uczniów, tak by każdy uczeń otrzymał kartkę napisaną przez kogoś innego. Zadaniem domowym będzie napisanie pracy, w której uczniowie odpowiedzą na pytanie, w jaki sposób mogą przyczynić się do spełnienia swojego największego pragnienia.

B. Część druga

1. Uczniowie ponownie przeglądają opowiadanie i wybierają z niego wszystkie te wyrazy czy wyrażenia, których znaczenia nie rozumieją (praca w parach). Zgłoszone pojęcia zapisywane są na tablicy.
2. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, z jakiego obszaru kultury pochodzi omawiana opowieść, krótko opisuje, kim byli Żydzi, czym się zajmowali, gdzie mieszkali, jaką wyznawali religię (można tu nawiązać do biblijnego obrazu narodu żydowskiego). Wprowadza też pojęcie „Zagłada” (lub w przypadku uczniów starszych przypomina o nim).
3. Uczniowie, podzieleni na kilkusobowe grupy, otrzymują zestaw kartek z nieznanymi dotąd wyrażeniami lub postaciami z tekstu opowiadania oraz drugi zestaw — kartki z podanymi definicjami i wyjaśnieniami. Ich zadaniem jest ich dopasowanie (załącznik nr 1).
4. Grupy uczniów wraz z nauczycielem porównują wyniki swojej pracy i poprawiają ewentualne błędy.

C. Praca domowa (do wyboru)

1. Przygotuj plakat na temat: „Które postacie lub tradycje żydowskie pojawiające się lub wspomniane w opowiadaniu zainteresowały Cię i dlaczego?”. Uczniowie mogą wykonać plakat w parach, dowolną techniką - mogą to być rysunki, collage itp. Powinien im towarzyszyć krótki tekst, stanowiący refleksję uczniów nad informacjami przedstawionymi w czasie zajęć.
2. Napisz, w jaki sposób mógłbyś, podobnie jak bohaterowie opowiadania, przyczynić się do spełnienia największego marzenia Twojego kolegi lub koleżanki.
3. Przeprowadź ankietę wśród kolegów ze szkoły oraz wśród dorosłych na temat: „Czego warto w życiu pragnąć?” Do sporządzenia ankiety możesz wykorzystać dyktafon i nagrać odpowiedzi w formie audycji radiowej. Czego najbardziej pragnie młodzież? Jakich odpowiedzi najczęściej udzielają dorośli? Napisz, które z tych pragnień ty sam uznałbyś za ważne i dlaczego?
4. Porozmawiaj z kimś dorosłym (np. mamą, tatą, nauczycielem) o tym, w jaki sposób ludzie „usiłują oszukać niebo”, czyli zrealizować swoje marzenia bez włożenia w to pracy i wysiłku. Zapisz dialog w zeszycie. Co poradziłbyś ludziom, o których rozmawialiście?
5. Nagraj rozmowę z osobą dorosłą (np. rodzicami, nauczycielem historii, sztuki, bibliotekarzem) na temat: „Dlaczego warto poznawać obyczaje, tradycje, kulturę innych narodów?”. Przedstaw wnioski z waszej rozmowy w punktach w zeszycie.

Załącznik nr 1

Pojęcia:

- synagoga
- rabin
- cheder
- Hoszana Raba
- królowa Estera

- król Salomon
- Tora
- Talmud
- Święte Zwoje
- tefilin
- Mosze Majmonides

Wyjaśnienia:

- Zwrócony w stronę Świątyni w Jerozolimie budynek, w którym Żydzi modlili się, czytali Torę, rozstrzygali ważne sprawy dotyczące całej społeczności miasteczka.
- Uczony żydowski, upoważniony do rozstrzygania sporów w sprawach prawa żydowskiego, tradycji itp.
- Miejsce, gdzie odbywały się zajęcia z religii dla chłopców żydowskich (salka przy synagodze lub pokój w domu nauczyciela). Chłopcy uczęszczali na te zajęcia już w wieku lat pięciu, aż do ukończenia lat trzynastu. Uczyli się czytać święte księgi po hebrajsku i tłumaczyć je na język żydowski - jidysz. Dzieci spędzały tam prawie cały dzień.
- Inaczej ostatni dzień *Święta Szłasów*, (obchodzonego przez siedem dni na przełomie września i października, po zakończeniu żniw). Żydzi stawiają wówczas prowizoryczne szłasasy, przypominające, że to Bóg zapewnia im opiekę, a nie oni sami (budynek jest symbolem zaufania wartościom materialnym). Modlą się w nich, jedzą, a czasem nawet śpią. Zwyczaj ten nawiązuje także do biblijnej historii Żydów, gdy podczas czterdziestoletniej wędrówki przez pustynię mieszkali w szłasach.
- Bohaterka jednej z ksiąg biblijnych, Żydówka uznawana za bardzo piękną kobietę. Została żoną króla perskiego i ocaliła (z narażeniem własnego życia) Żydów w Persji przed zagładą, do której namawiał króla jeden z jego dostojników.
- Trzeci król Izraela. Miał on prosić Boga o jeden dar i poprosił o mądrość, uważając, że wszystko inne od niej zależy. Z pomocą boską poznał mowę zwierząt oraz ptaków i zyskał opinię najmądrszego z ludzi. Przekonanie o własnej nieomyślności zwiódło go jednak, gdy zignorował przestrożę przed gromadzeniem wielkich ilości bogactw, koni i poślubianiem bardzo wielu żon, które pod koniec życia sprowadziły go na manowce.
- Księga powszechnie znana jako pierwszych pięć ksiąg Starego Testamentu. Według tradycji żydowskiej jest księgą objawioną, znakiem przymierza Boga z Izraelem. Została dana Mojżeszowi na górze Synaj, zawiera przesłanie Boga do człowieka.
- Dzieło obejmujące zbiór objaśnień i komentarzy do Tory. Tworzono je przez ponad tysiąc lat, od VI w. p.n.e. do VI w. n.e. Pracowało nad nim ok. 4000 mędrców i uczonych.
- Tora spisywana była na sklejonych arkuszach pergaminu zwijanych na dwóch ozdobnych walcach - stąd ta nazwa.
- Dwa pudełeczka zawierające pergaminy z cytatami z Tory, przytwierdzone przez mężczyzn rzemykiem do czoła i do lewego ramienia w czasie porannych modlitw w dni powszednie.
- Teolog i filozof żydowski, żyjący w XII wieku. Napisał najważniejsze dzieło filozofii żydowskiej *Przewodnik błędzących*. Był świetnym lekarzem, a także przywódcą egipskiej społeczności żydowskiej.

Załącznik nr 2

Isaac Bashevis Singer

Opowieść o trzech życzeniach

Miasteczko nazywało się Frampol. Było w nim wszystko, co powinno być w każdym mieście: synagoga, dom nauki, przytułek, rabin i kilkuset mieszkańców. W każdy czwartek we Frampolu był dzień targowy i chłopci zjeżdżali z wiosek, aby sprzedać zboże, kartofle, kurczaki, cielęta, miód, oraz kupić sól, naftę, buty i wszystko, czego może potrzebować chłop.

We Frampolu mieszkało troje dzieci, które często bawiły się razem - siedmioletni Szloma, czyli Salomon, jego sześciolatnia siostra Estera oraz ich przyjaciel Mosze, który był mniej więcej w wieku Szlomy.

Szloma i Mosze chodzili do tego samego chederu i ktoś powiedział im, że w Hoszana Raba, czyli ostatni dzień Święta Szalasów, niebo otwiera się późną nocą. Ci, którzy to zobaczą, mają minutę na wypowiedzenie życzenia, a wszystko, czego zapragną, spełni się.

Szloma, Mosze i Estera często o tym rozmawiali. Szloma mówił, że chciałby być tak mądry i bogaty jak jego imiennik, król Salomon. Mosze pragnął być tak uczony w sprawach religijnych, jak sławny rabin Mosze Majmonides. Estera chciała być tak piękna jak królowa Estera. Po długich dyskusjach dzieci postanowiły poczekać do Hoszana Raba, nie kłaść się w ogóle tej nocy i, kiedy niebo się otworzy, wypowiedzieć swoje życzenia.

Dzieci muszą wcześniej chodzić spać, ale nasza trójka nie kładła się, czekając, aż rodzice zasną. Wtedy wszyscy troje wymknęli się z domów i spotkali na podwórku synagogi, aby oczekiwać cudownego wydarzenia.

To była wielka przygoda. Noc była bezksiężycowa i chłodna. Dzieci słyszały opowieści wyjść na dwór ciemną nocą. Mówiono także o trupach, które modlą się po północy w synagodze i czytają fragmenty Świętych Zwojów. Jeśli ktoś przechodził obok synagogi o tak późnej porze, mógł zostać wezwany na bime, co napawało przerażeniem. Jednakże Szloma

a drugi tył na przód, co miało odegnać złe siły. Mimo to, dzieci bały się. Pohukiwała sowa. Esterze powiedziano, że w nocy fruwać nietoperze i jeśli któryś zapłacze się dziewczynie we włosy, umrze ona w przeciągu roku. Estera starannie przykryła włosy chustką.

Minęła godzina, dwie, trzy, a niebo wciąż się nie otwierało. Dzieci poczuły się zmęczone i głodne. Nagle pojawiła się błyskawica i niebo się otworzyło. Dzieci ujrzaly anioły, serafinów, cherubinów, ogniste rydwany i drabinę, którą Jakub zobaczył we śnie, z wchodzącymi i schodzącymi po niej skrzydlatymi aniołami - dokładnie tak, jak napisano w *Pięcioksięgu*. Wszystko to stało się tak szybko, że dzieci zapomniały o swoich życzeniach.

Pierwsza odezwała się Estera.

- Jestem głodna, chciałabym dostać placek.

Przed oczyma dzieci natychmiast pojawił się placek.

Kiedy Szloma zobaczył, że jego siostra zmarnowała swoje życzenie na tak drobną sprawę jak placek, zezłościł się i powiedział:

- Ty niemądra dziewczyno, chciałbym, żebyś sama zamieniła się w placek.

W tej samej chwili Estera została przemieniona w placek. Z ciasta spoglądała jedynie jej twarz, blada i przerażona.

Mosze kochał Esterę, odkąd sięgał pamięcią. Kiedy ujrzął, że jego ukochana zmienia się w placek, wpadł w straszną rozpacz. Nie było czasu do stracenia. Minuta już niemal upłynęła, więc wykrzyknął:

- Chcę, żeby wróciła do poprzedniej postaci!

I tak się stało.

Niebo natychmiast zamknęło się.

Kiedy dzieci zdały sobie sprawę, jak głupio roztrwonili swoje życzenia, zaczęły płakać. Noc stała się czarna jak smoła i nie mogły znaleźć drogi powrotnej do domu. Wydawało się, że zagubiły się w jakimś dziwnym miejscu. We Frampolu nie było gór, a jednak dzieci wspinały się pod górę. Usiłowały zejść na dół, ale stopy same niosły je w górę. Potem pojawił się starzec z białą brodą. W jednej ręce trzymał kij, a w drugiej latarenkę ze świeczką w środku. Jego szata była przepasana białą szarfą. Wiał silny wiatr, ale świeczka nie migotała.

Starzec zapytał:

- Dokąd idziecie? I dlaczego płaczecie?

Szloma opowiedział mu, jak czuwali całą noc i jak zmarnowali swoje życzenia.

Starzec potrząsnął głową.

- Żadne dobre życzenie nie jest nigdy zmarnowane.

- Może to demony zmały nasz umysł i sprawiły, że zapomnieliśmy naszych życzeń - podsunął Mosze.

- Żadne demony nie mają władzy w świętą noc Hoszana Raba - odparł starzec.

- Dlaczego więc niebo zrobiło nam takiego psikusa? - zapytała Estera.

- Niebo nie robi psikusów - odpowiedział starzec. - To wy usiłowaliście oszukać niebo. Nikt nie może stać się mądry bez doświadczenia, ani zostać uczonym nie studiując. Jeśli chodzi o ciebie, dziewczynko, jesteś i tak ładna, ale piękno ciała musi iść w parze z pięknem duszy. Żadne dziecko nie może posiadać miłości i oddania królowej, która była gotowa poświęcić życie za swój lud. Nie dostaliście niczego, bo żądaliście zbyt wiele.

- Co mamy teraz robić? - zapytały dzieci.

- Idźcie do domu i pracujcie, aby zasłużyć na to, co chcieliście dostać zbyt tanim kosztem.

- Kim jesteś? - zapytały dzieci, a starzec odparł:

- Tam wysoko nazywają mnie Strażnikiem Nocy.

W chwili, gdy wypowiedział te słowa, dzieci ponownie znalazły się na podwórku synagogi. Były tak zmęczone, że gdy tylko dotarły do domu i przyłożyły głowy do poduszek, natychmiast zasnęły. Nigdy nie opowiedziały nikomu, co im się przydarzyło - pozostało to ich tajemnicą.

Minęło wiele lat. Szloma był coraz bardziej spragniony wiedzy. Wykazywał tak wielki talent i studiował tyle ksiąg z zakresu historii, handlu i finansów, że został doradcą polskiego króla.

Nazywano go królem bez korony i polskim królem Salomonem. Ożenił się z córką ważnej osobistości i zasłynął z mądrości i dobroci.

Mosze zawsze interesował się religią. Znał niemal na pamięć *Biblię* i *Talmud*. Napisał wiele religijnych ksiąg i zdobył sławę jako Majmonides naszych czasów.

Estera wyrosła na piękną, mądrą i wielce cnotliwą kobietę. Wielu młodych mężczyzn z bogatych domów wysyłało swatów do jej rodziców, aby prosili o jej rękę, ale Estera kochała jedynie Moszego, podobnie jak on kochał tylko ją. Kiedy zmarł stary rabin z Frampola, Mosze został jego następcą. Rabin musi mieć żonę i rabi Mosze poślubił swoją Esterę.

Wszyscy mieszkańcy Frampola przybyli na wesele. Brat panny młodej. Szloma, przyjechał na wesele siostry w powozie zaprzężonym w szóstkę koni, z drużbami siedzącymi z przodu i z tyłu. Była muzyka i tańce, a młodzi otrzymali wiele podarunków. Późnym wieczorem pana młodego, podobnie jak wszystkich gości, zaproszono do tradycyjnego tańca z panną młodą, w którym ona trzyma chusteczkę za jeden róg, a jej partner za drugi. Gdy ktoś zapytał, czy wszyscy zatańczyli już z panną młodą, błazen weselny odparł: "Tak, poza nocnym strażni-

kiem". W chwili, gdy wypowiedział te słowa, wśród gości pojawił się, jak gdyby znikąd, starzec z kijem w jednej ręce, a latarenką w drugiej, przepasany białą szarfą. Panna młoda, jej brat i mąż rozpoznali starca, ale nic nie powiedzieli. Podszedł do Estery, położył kij i latarenkę na stojącej obok ławce i zaczął tańczyć z panną młodą, a wszyscy goście przyglądali się ze zdumieniem i przerażeniem. Nikt przedtem nie widział tego starca. Orkiestra przestała grać. Zrobiło się tak cicho, że słychać było trzaskanie świec i cykanie świerszczy na zewnątrz.

Następnie starzec podniósł latarenkę i dał ja reb Moszemu, mówiąc: "Niech to światło wskazuje ci drogę *Tory*". Szlomie podał kij i wypowiedział następujące słowa: "Niech ten kij chroni cię przed wszelkimi wrogami". Natomiast Esterze, która trzymała białą szarfę, powiedział: "Niech ta szarfa na zawsze zwiąże cię z twoim ludem i jego potrzebami".

Wypowiedziawszy te słowa, starzec zniknął.

W następnych latach Żydzi często przychodzili do Estery prosząc o wstawiennictwo u władców tej ziemi. Estera opasywała się białą szarfą i nigdy nie odmówiła nikomu pomocy. Wszyscy nazywali ją królową Esterą.

Jeśli reb Mosze miał jakiegokolwiek problemy ze zrozumieniem któregoś szczegółowego przepisu prawnego, otwierał arkę, gdzie stała latarenka dająca wieczne światło i wszystko stawało się jasne i zrozumiałe. Gdy Szloma był w kłopotach, brał w dłonie kij i jego wrogowie stawali się bezsilni.

Cała trójka dożyła sędziwego wieku. Dopiero przed śmiercią reb Mosze opowiedział mieszkańcom Frampola, co zdarzyło się w noc Hoszana Raba. Rzekł tak: "Na tych, którzy chcą się postarać, czekają wielkie cuda i wspaniałe bogactwa - dla nich bramy nieba są zawsze otwarte".

Isaac Bashevis Singer. *Opowieść o trzech życzeniach*, tłum. K. Petrajtis-O'Neill. (w:) tegoż. *Opowiadania bis*. Warszawa 1993.

Opowieść o trzech życzeniach, rys. Maria Kowalczyk